

Granskning av arbetet med våldsutsatta personer i nära relationer

Rapport

Tomelilla kommun

KPMG AB

2021-12-14

Antal sidor 12

Tomelilla kommun

Granskning av arbetet med våldsutsatta personer i nära relationer

2021-12-14

Innehållsförteckning

1	Sammanfattning	2
2	Bakgrund	3
2.1	Syfte och revisionsfrågor	3
2.2	Avgränsning	4
2.3	Revisionskriterier	4
2.4	Metod	4
3	Resultat av granskningen	5
3.1	Mål och handlingsplan	5
3.2	Riktlinjer och rutiner	6
3.3	Kompetensutveckling	8
3.4	Samverkan	8
4	Slutsats och rekommendationer	11

1 Sammanfattning

KPMG har av Tomelilla kommuns revisorer fått i uppdrag att kartlägga arbetet med våldsutsatta personer i nära relationer. Syftet med granskningen är att kartlägga familjenämndens arbete med våldsutsatta personer i nära relationer och om arbetet sker på ett ändamålsenligt sätt. Uppdraget ingår i revisionsplanen 2021.

Att arbeta med våldsutsatta personer i nära relationer är en av socialtjänstens arbetsuppgifter. I socialtjänstlagen stadgas att socialtjänsten särskilt ska beakta att kvinnor som är eller har varit utsatta för våld eller andra övergrepp av närstående kan vara i behov av stöd och hjälp för att förändra sin situation.

Vår sammanfattande bedömning utifrån granskningens syfte är att familjenämndens arbete med våld i nära relationer överlag sker på ett ändamålsenligt sätt men att frågan behöver lyftas på en kommunövergripande nivå för att säkerställa att alla kommunens verksamheter får kunskap och kan uppmärksamma ärenden där våld/hot förekommer.

Arbetet med våld i nära relationer är organiserat inom familjenämnden och *Individ och familjeomsorgen* i Tomelilla kommun. Dock är våld i nära relation ett ämne som spänner över kommunens alla olika verksamheter och kommuninvånare.

Vi ser positivt på det framåtsyftande systematiska arbete som pågår avseende framtagande av stödprocesser, instruktioner och checklistor för hur ett ärende avseende våld i nära relation ska handläggas.

Vidare kan vi konstatera att det kontinuerligt sker utbildning och kompetensutveckling för de som arbetar med dessa frågor. Det finns därtill samverkansformer med kommuner och myndigheter i frågan avseende våld i nära relationer. Vår bedömning är att det är viktigt att samverkan fortsätter att utvecklas framförallt avseende ärenden som rör hedersrelaterat våld där det enligt vår bedömning finns ett behov av kompetensutveckling.

Utifrån vår bedömning och slutsats rekommenderar vi familjenämnden att:

- Utarbeta en handlingsplan om våld i nära relationer. Frågan bör med fördel även lyftas till kommunstyrelsen genom utarbetandet av en kommunövergripande handlingsplan. Det skulle tydliggöra den politiska intentionen i frågan.
- Säkerställa att all personal genomgår en grundläggande utbildningsinsats om våld i nära relationer så att det blir lättare för medarbetare och förtroendevalda att uppmärksamma signaler hos personer de möter i sitt arbete eller bland sina kollegor.

2 Bakgrund

Att arbeta med våldsutsatta personer i nära relationer är en av socialtjänstens arbetsuppgifter. I socialtjänstlagen¹ stadgas att socialtjänsten särskilt ska beakta att kvinnor som är eller har varit utsatta för våld eller andra övergrepp av närstående kan vara i behov av stöd och hjälp för att förändra sin situation.

I Socialstyrelsens föreskrifter och allmänna råd *Våld i nära relationer*² framgår att socialnämnden ska erbjuda stöd och hjälp samt insatser i det akuta skedet, på kort sikt samt på lång sikt till:

- våldsutsatta vuxna,
- den som är under 18 år och har utsatts för våld eller andra övergrepp av sin partner, eller
- den som är under 18 år och har utsatts för hedersrelaterat våld.

Vidare av Socialstyrelsens allmänna råd framgår att socialnämnden bör kunna erbjuda stöd och hjälp i form av bland annat:

- information och råd
- stödsamtal
- hjälp att ordna stadigvarande boende
- stöd i föräldraskap
- förmedling av kontakt med frivilligorganisationer och andra aktörer, och
- hjälp vid kontakt med hälso- och sjukvården och andra myndigheter, t.ex. Polisen och Skatteverket.

Kommunen är också ansvarig för att socialtjänstens personal har den kunskap och de förmågor som krävs, och personalen ska också enligt Socialstyrelsens allmänna råd regelbundet få kompetensutveckling inom området, mäns våld mot kvinnor och våld i nära relationer.

Med anledning av ovanstående har vi av Tomelilla kommuns förtroendevalda revisorer fått i uppdrag att kartlägga arbetet med våldsutsatta personer i nära relationer och om arbetet sker på ett ändamålsenligt sätt. Uppdraget ingår i revisionsplanen för 2021.

2.1 Syfte och revisionsfrågor

Granskningens syfte är att kartlägga familjenämndens arbete med våldsutsatta personer i nära relationer och om arbetet sker på ett ändamålsenligt sätt.

Granskningen ska besvara följande revisionsfrågor:

- Finns det framtagna mål för arbetet med våldsutsatta personer i nära relationer och hur följs dessa upp?

¹ 5 kap. 11 § Socialtjänstlagen (2001:453) (SoL)

² Socialstyrelsens föreskrifter och allmänna råd, SOSFS 2014:4 Våld i nära relationer

- Finns det en handlingsplan avseende arbetet med våldsutsatta personer i nära relationer?
- Finns det riktlinjer och rutiner inom socialtjänsten för arbetet med våldsutsatta personer i nära relationer och efterlevs dessa i verksamheten?
- Sker det utbildning/kompetensutveckling inom området av de som arbetar med dessa frågor?
- Finns det upprättade samverkansformer med andra myndigheter och organisationer?
- Hur fungerar samverkan i de fall den enskilde behöver insatser både från kommunen och regionen (Samordnad individuell plan, SIP)?

2.2 Avgränsning

Granskningen omfattar familjenämnden.

2.3 Revisionskriterier

Vi har bedömt om nämnden uppfyller:

- 6 kap. 6 § kommunallagen (2017:725) (KL)
- Socialtjänstlagen (2001:453) (SoL)
- Socialstyrelsens föreskrifter och allmänna råd, SOSFS 2014:4 Våld i nära relationer
- Tillämpbara interna regelverk, policys och fullmäktigebeslut

2.4 Metod

Granskningen har genomförts genom:

- Studier och analys av relevanta dokument.
- Intervju med socialchef, kvalitetsutvecklare *Stöd och omsorg*, enhetschef *Barn och familj*, enhetschef *Ekonomiskt bistånd och arbetsmarknadsenheten*. Avstämning har även skett med ordförande i familjenämnden.

Rapporten är faktakontrollerad av de som intervjuats.

3 Resultat av granskningen

Tomelilla kommun har en gemensam förvaltning som leds av kommundirektören. Förvaltningen är indelad i tre olika verksamheter och ett kommunledningskontor. Inom verksamheten *Stöd och omsorg* omfattas bland annat av *Individ- och familjeomsorgsverksamheten* som ansvarar för arbetet med våld i nära relationer. Under vår intervju med tjänstepersoner i ovan nämnda verksamhet uppges dock att frågor och ärende avseende våld i nära relationer kan uppmärksammas av samtliga verksamheter inom kommunen.

3.1 Mål och handlingsplan

Sedan 2019 har Tomelilla kommun en ny målmodell som innebär att kommunen arbetar med färre mål som tar sin utgångspunkt i områden där verksamheten behöver utvecklas och förbättras.

Kommunfullmäktige har tagit fram tre målområden:

- Hållbar utveckling
- Delaktighet och egenmakt
- Trygghet och hälsa

Kommunstyrelsen och samtliga nämnder tar beslut om mål utifrån respektive målområde. Kommunförvaltningen knyter därefter ihop sina åtgärder och mätetal till nämndmålen.

Av budgeten för 2021 har familjenämnden inte något specifikt mål avseende våld i nära relation men under målområde *Trygghet och hälsa* har familjenämnden antagit målet att *Kommuninnevånaren känner sig trygg och känner tillit till verksamheten*. Verksamheten uppges att våld i nära relationer faller indirekt in under det målet.

Enligt uppgift från vår intervju framgår att det i verksamhetsplanen för 2020 fanns en upprättad aktivitet avseende våld i nära relationer som innebar att de under året skulle förtydliga processen våld i nära relation.

Ett flertal kommuner i Sverige har valt att ta fram en handlingsplan för arbetet med våld i nära relationer för att stärka stödet till personer som är utsatta för våld. Syftet med en handlingsplan är att säkerställa att *Individ och familjeomsorgsverksamheten* fullgör sina skyldigheter enligt socialtjänstlagen och Socialstyrelsens föreskrifter och att insatserna är av god kvalitet. En handlingsplan tydliggör även kommunens politiska intention för kommunens arbete med våld i nära relationer vilket i sin tur aktiverar verksamheterna att arbeta med frågan.

Enligt uppgift saknas en handlingsplan avseende arbetet med våldsutsatta personer i nära relationer i Tomelilla kommun. I intervjuer framhålls att verksamheten arbetar utifrån stödprocesser, instruktioner och checklistor och att dessa ger ett tillräckligt stöd i arbetet. För vidare beskrivning se avsnitt 3.2.

3.1.1 Bedömning

Utifrån vår granskning är vår bedömning att det saknas specifika mål för arbetet med våldsutsatta personer. Dock kan vi konstatera att nämnden har brutit ned kommunfullmäktiges målområde *Trygghet och hälsa* och inom ramen för det arbetet uppges våldsutsatta personer ingå.

Vi bedömer att det skulle finnas ett värde i att fastställa ett kommunövergripande mål avseende våld i nära relation då ämnet inkluderar alla kommuninvånare, det vill säga även alla anställda inom kommunens verksamheter.

Utifrån att Tomelilla kommun och familjenämnden inte har en upprättad handlingsplan för arbetet med våld i nära relationer bedömer vi att familjenämnden bör utarbeta en sådan handlingsplan. Frågan bör med fördel lyftas till kommunstyrelsen genom utarbetandet av en kommunövergripande handlingsplan. Det skulle tydliggöra den politiska intentionen i frågan.

3.2 Riktlinjer och rutiner

För hanteringen av ärenden som rör våld i nära relationer har *Individ- och familjeomsorgsverksamheten* tagit fram en *Stödprocess av våld i nära relationer* som beskriver hur olika moment i ärendehandläggningen ska hanteras. Stödprocessen beskrivs hur socialsekreterare ska gå tillväga vid olika omständigheter, bland annat när det finns barn i familjen, om den våldsutsatta har skyddad identitet och kontakt med våldsutövaren.

Stödprocesser är ett sätt för att tydliggöra aktiviteter, ansvar och roller för att säkerställa en ändamålsenlig handläggning av ärenden avseende våld i nära relationer. De stödprocesser som finns inom ramen för detta område är *Stödprocess av våld i nära relation* och *Stödprocess om en förälder avlider till följd av våld i nära relation*. Av dessa stödprocesser framgår vem på enheten som ansvarar för olika aktiviteter, till exempel när en individ ringer in via telefon eller då ett familjeфриdsärende inkommer till socialtjänsten. Därutöver beskrivs när aktiviteter ska göras, utförandet och dokument/system som är aktuella att använda sig av. Dessa anvisningar finns för olika processer i handläggningen, från mottagandet av ärendet till avslutandet av eventuella insatser.

För att kunna diskutera riskfaktorer och göra en riskbedömning med de personer som utsatts för våld har en *Instruktion säkerhetsplanering* tagits fram. Syftet med instruktionen är att vara ett stöd i riskbedömningen som genomförs tillsammans med den utsatte och eventuella barn. En del i säkerhetsplaneringen för de personer som inte är beredda att lämna eller återvända hem är att diskutera vad denne hittills har gjort och vad personen kan göra för att minimera risker för sig själv och eventuella barn. Till instruktionen finns även en framtagen checklista att utgå ifrån vid riskbedömningen.

Ärenden avseende våld i nära relationer kan aktualiseras på flera olika sätt, exempelvis orosanmälningar kring barn som far illa. Genom direkt telefonkontakt eller att personen ifråga är aktuell inom någon annan verksamhet i kommunen och att våld i nära relation uppmärksammas.

Tomelilla kommun

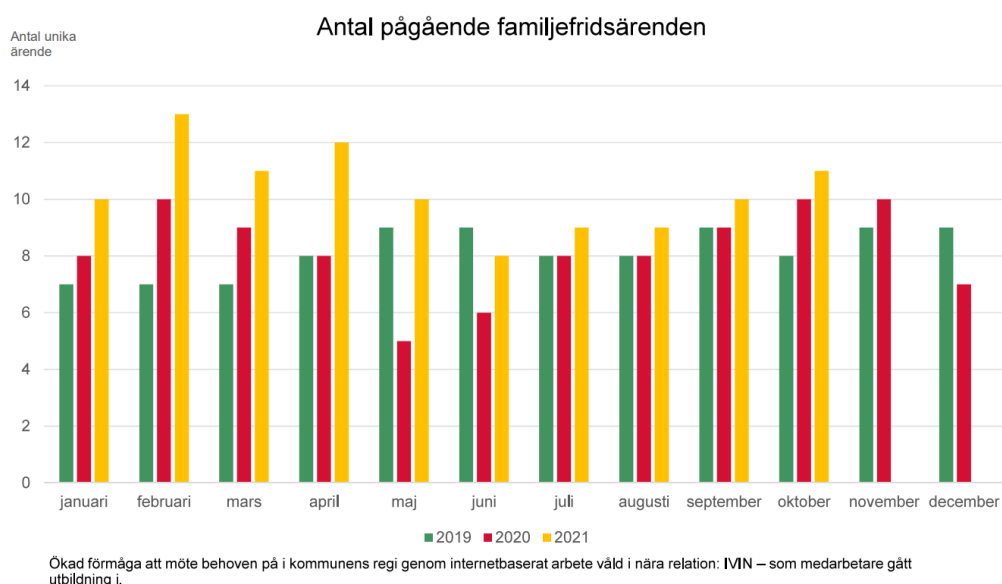
Granskning av arbetet med våldsutsatta personer i nära relationer

2021-12-14

Det vanligast sättet är att utsatt person tar kontakt med jourverksamheten i det akuta skedet. Ett möte bokas in med berörd person och det är alltid två socialsekreterare som initialt möter den utsatta personen. Efter att FREDA-frågor³, farlighetsbedömningen och säkerhetsplaneringen genomförts ska relevant stöd erbjudas utifrån vad som framkommit. Exempel på stöd är öppenvårdsinsatser, skyddat boende, motiverande samtal och i vissa fall erbjuds jourlägenhet i det akuta skeendet.

När en fördjupad kartläggning är genomförd ska relevant stöd erbjudas utifrån vad som framkommit. Exempel på stöd är öppenvårdsinsatser, skyddat boende och motiverande samtal.

Under vår intervju framgår att våld i nära relationer har ökat det senaste året i kommunen vilket uppges bero på antingen en reell ökning eller att fler har fått kunskap om att stöd och hjälp finns att få i kommunen. Familjenämnden får månatligen statistik avseende ärenden om våld i nära relation.

3.2.1 Bedömning

Utifrån vår granskning och de underlag vi har tagit del av är vår bedömning att det finns en upprättad organisation kring hur ett ärende avseende våld i nära relation ska hanteras. Vi bedömer vidare att det finns stödprocesser, instruktioner och checklistor för arbetet med våldsutsatta personer i nära relationer och att dessa efterlevs i verksamheten.

³ FREDA är standardiserade bedömningsmetoder tänkta att användas i socialtjänstens arbete mot våld i nära relationer och består av tre instrument och en manual om hur instrumenten ska användas. Utvecklingen av FREDA är ett uppdrag från regeringen till Socialstyrelsen.

3.3 Kompetensutveckling

Enligt uppgift har Tomelilla kommun en utbildningsportal som används för samtliga utbildningar som erbjuds och genomförs inom *Stöd och omsorg*. Kommunen har köpt in grundläggande webbutbildning om våld som Nationellt centrum för kvinnofrid har tagit fram. Utbildningen finns tillgänglig via utbildningsportalen. Enligt socialchefen är ambitionen att samtliga som är anställda inom *Stöd och omsorg* ska gå denna utbildning.

I våra intervjuer framkommer att område *Myndighet* har gått en grundutbildning om våld i nära relationer. Personal som jobbar med farlighetsbedömningar har även gått spetskompetensutbildningar för att fördjupa sina kunskaper ytterligare.

Enligt uppgift är Tomelilla kommun sedan år 2019 medlemmar i *Kompetenscentrum mot våld i nära relationer*. Kompetenscentrum är ett utbildningscentrum om våld i nära relationer för yrkesverksamma och drivs av Malmö stad. Ett 20-tal kommuner i Skåne har skrivit avtal och arbetar tillsammans med kompetenscentrum med visionen att synliggöra och motverka våldet i Skånes kommuner. Personal från vård och omsorg, LSS, socialpsykiatri, myndighet och öppenvård deltar i utbildningar som kompetenscentrum organiserar och genomför.

Verksamhetsföreträdare uppger vid intervjuer att de utifrån kompetenscentrum utformat en strategi med utbildningar som vänder sig till olika verksamheter inom kommunen, inte enbart de som arbetar med sociala frågor. Inbjudningar till utbildningarna skickas ut via kommunens HR-avdelning.

Vid våra intervjuer framhålls att det under 2018 utarbetades en *Våld i nära relationer-grupp* i *Stöd och omsorg* där olika professioner från olika verksamheter deltar. I gruppen genomförs fokusgrupper för att exempelvis diskutera de fastställda rutinerna och olika informationsinsatser. Enligt uppgift ingår medlemmarna i gruppen ofta i nätverk med andra kommuner. I november 2021 planeras en träff mellan gruppen och kommunerna i Sydöstra Skåne (Simrishamn, Sjöbo, Tomelilla och Ystad) med syfte att dela erfarenheter.

3.3.1 Bedömning

Utifrån vår granskning är vår bedömning att det inom nämnden kontinuerligt sker utbildning och kompetensutveckling kring våldsutsatta personer i nära relationer för de tjänstemän som arbetar med dessa frågor. Vi kan även konstatera att det sker samverkande erfarenhets- och informationsinsatser inom ramen för deltagande kommuner i Sydöstra Skånes nätverk.

Ärenden avseende våld i nära relationer ökar vilket innebär att det med stor sannolikhet är någon av kommunens medarbetare som också utsätts för våld i nära relation och därför är det viktigt att säkerställa att utbildning inom området sker regelbundet och att alla anställda i kommunen får kunskap i ämnet.

3.4 Samverkan

I Tomelilla kommun finns ett lokalt brottsförebyggande råd som styrs av kommunstyrelsens arbetsutskott. I lokala brottsförebyggande rådet finns

Tomelilla kommun

Granskning av arbetet med våldsutsatta personer i nära relationer

2021-12-14

representanter från olika delar av förvaltningen, exempelvis säkerhetssamordnare, skola, kultur och fritid, socialtjänst och gata/park tillsammans med räddningstjänst och polis. Gruppen träffas regelbundet, planerar och genomför tillsammans större och mindre aktiviteter för att stärka tryggheten och förebygga brott lokalt.

Sydostkommunerna har ett upprättat nätverk (Simrishamn, Sjöbo, Tomelilla och Ystad) som träffas regelbundet för att dela erfarenheter kring våld i nära relationer. Detta nätverk har funnits sedan 2018 och en av enhetscheferna i *Individ och familjeomsorgsverksamheten* är utsedd samordnare för detta nätverk.

I början av 2021 ökade samarbetet mellan Sydostkommunerna då en gemensam säkerhetsorganisation startade upp. Säkerhetsorganisationen bygger på en basresurs i varje kommun men en gemensam styrning för att bättre klara utmaningarna idag och framöver. Säkerhetsorganisationen arbetar med frågor avseende hot och våld.

Ett nätverk mellan Simrishamn, Tomelilla, Sjöbo, Ystad och Skurup är i uppstartsfasen och det handlar om att möjliggöra att kommunerna kan hjälpa varandra när jourlägenheter behöver användas för personer som exempelvis blivit utsatta för våld. Detta ligger utanför de övriga samverkansformerna och det är det kommunala bostadsbolagen som medverkar.

Länsstyrelsen Skåne samarbetar med kommuner, regioner och andra aktörer för att förebygga våld. Länsstyrelsen har i uppdrag att samordna och utveckla länets våldsförebyggande arbete. I uppdraget ingår att se till att regeringens nationella strategi för att förebygga och bekämpa mäns våld mot kvinnor får genomslag i länet.

Inom ramen för denna samverkan har Tomelilla kommun exempelvis ansökt om medel från länsstyrelsen för att starta upp en chatt för personer som utsätts för våld och som vill komma i kontakt med kommunen. Kommunen fick dock avslag på sin ansökan men de har en fortsatt dialog kring Länsstyrelsen kring hur ett sådant verktyg skulle kunna utformas. Under vår intervju fick vi information om att samverkan med länsstyrelsen inte har varit så aktivt de senaste två åren med anledning av coronapandemin.

När det gäller hedersrelaterat våld framgår i våra intervjuer att det behövs ytterligare erfarenhetsmässig kunskap för att möta de individer som blir utsatta för hedersrelaterat våld eller finns risk. Enligt de som intervjuats är det svårt att tillhandahålla den kompetensen i en mindre kommun som Tomelilla.

Malmö stad har upprättat *Resursteam heder Skåne* som är en pilotsatsning för att skapa en regional stödstruktur för att motverka hedersrelaterat våld och förtryck. Syftet med pilotsatsningen är att stärka kompetensen i kommunernas egen verksamhet för ökad kontinuitet, kvalitet och långsiktighet i arbetet med hedersrelaterat våld och förtryck. Satsningen finansieras av dess medlemskommuner och Länsstyrelsen i Skåne. Resursteamet bedöms av de intervjuade vara väldigt värdefullt med tanke på att det saknas kunskap och erfarenhet kring arbete med hedersrelaterat våld i kommunen. Genom resursteamet får de utbildning och erfarenheter från hur andra kommuner arbetar med dessa frågor.

Individ- och familjeomsorgsverksamheten köper tjänster vad gäller socialjour av Vellinge kommun utanför arbetstid, det vill säga kvällar och helger. Socialjouren nås för

Tomelilla kommun

Granskning av arbetet med våldsutsatta personer i nära relationer

2021-12-14

Tomelilla kommuns innevånare via larmnumret 112 vilket bland annat framgår av information på kommunens hemsida. Socialjouren återkopplar och rapporterar ärenden som de tagit emot och samverkan bedöms av de intervjuade fungera väl.

I både socialtjänstlagen och hälso- och sjukvårdslagen finns en bestämmelse om att kommunen och regionen ska upprätta en samordnad individuell plan (SIP) när de bedömer att insatser behöver samordnas. Planen syftar till att ge en överblick och göra det lättare att samarbeta över gränserna och se vilka insatser som ger bästa möjliga effekt för den enskilde.

Vid vår intervju framgår att de som arbetar med våld i nära relationer vanligtvis kommer in i det akuta skedet, gör en kartläggning och riskbedömning för att sedan slussa vidare till verksamheter som stötta och hjälpa till med diverse åtgärder och det upprättas inte SIP:ar inom ramen för det akuta omhändertagandet.

3.4.1 Bedömning

Vi bedömer att familjenämnden har upprättat samverkansformer med olika kommuner och myndigheter i frågor som berör våld i nära relationer. Vi ser det som viktigt att samverkan fortsätter att utvecklas, framförallt i ärenden som rör hedersrelaterat våld där det idag saknas en strukturerad samverkan och behov av kompetensutveckling. Vi ser även ett behov av att samverkan stärks i enskilda ärenden där insatser krävs från både regionen och kommunen och att det formuleras i en samordnad individuell plan.

4 Slutsats och rekommendationer

Vår sammanfattande bedömning utifrån granskningens syfte är att familjenämndens arbete med våld i nära relationer överlag sker på ett ändamålsenligt sätt men att frågan behöver lyftas på en kommunövergripande nivå för att säkerställa att alla kommunens verksamheter får kunskap och kan uppmärksamma ärenden där våld/hot förekommer.

Arbetet med våld i nära relationer är organiserat inom familjenämnden och *Individ och familjeomsorgen* i Tomelilla kommun. Dock är våld i nära relation ett ämne som spänner över kommunens alla olika verksamheter och kommuninvånare.

Vi ser positivt på det framåtsyftande systematiska arbete som pågår avseende framtagande av stödprocesser, instruktioner och checklistor för hur ett ärende avseende våld i nära relation ska handläggas.

Vidare kan vi konstatera att det kontinuerligt sker utbildning och kompetensutveckling för de som arbetar med dessa frågor. Det finns därtill samverkansformer med kommuner och myndigheter i frågan avseende våld i nära relationer. Vår bedömning är att det är viktigt att samverkan fortsätter att utvecklas framförallt avseende ärenden som rör hedersrelaterat våld där det enligt vår bedömning finns ett behov av kompetensutveckling.

Utifrån vår bedömning och slutsats rekommenderar vi familjenämnden att:

- Utarbeta en handlingsplan om våld i nära relationer. Frågan bör med fördel även lyftas till kommunstyrelsen genom utarbetandet av en kommunövergripande handlingsplan. Det skulle tydliggöra den politiska intentionen i frågan.
- Säkerställa att all personal genomgår en grundläggande utbildningsinsats om våld i nära relationer så att det blir lättare för medarbetare och förtroendevalda att uppmärksamma signaler hos personer de möter i sitt arbete eller bland sina kollegor.

Datum som ovan

KPMG AB

Emma Garpenholt
Kommunal revisor

Detta dokument har upprättats enbart för i dokumentet angiven uppdragsgivare och är baserat på det särskilda uppdrag som är avtalat mellan KPMG AB och uppdragsgivaren. KPMG AB tar inte ansvar för om andra än uppdragsgivaren använder dokumentet och informationen i dokumentet. Informationen i dokumentet kan bara garanteras vara aktuell vid tidpunkten för publicerandet av detta dokument. Huruvida detta dokument ska anses vara allmän handling hos mottagaren regleras i offentlighets- och sekretesslagen samt i tryckfrihetsförordningen.